

2. 4. 1973

SON HAVADİS SAYFA :5

Yeni Osmanlılar tarihi

DOSTUM sayın Ziyad Ebüzziya merhum Ebüzziya Tefik beyefendinin "Yeni Osmanlılar tarihini bugünkü gerçek Türkçeyle hususi bir metotla çevirerek (bu metot kitabın başında fahiş ve sarih anlatılmıştır) Yeniden bastırmıştır.

Önümdeki ve size tanıtmak istediğim kitap budur..

Kitap hakkında Ziyad'ın "Önsöz"ünden kırsımlar almak en doğru takdim yolu olacaktır.

"Abdülmeccid devrinde sınırlarımız, Hint Okyanusundan Büyük Afrika ve Fas çöllerine Kırsız Denizden Kafkas dağlarına Belgrad ilerisinden Adriyatik kıyısına dayanıyordu. Balkanlarda sadece Yunan yarım adasını kaybetmiştik. Romanya, Sırbistan Bulgaristan, Bosna, Hersek, Karadağ, Mısır, Cezaire, Tunus tüm Arap yarımadası henüz bizim

di. Ancak büyük devletler başta Rusya bizden parçalar koparmak için fırsat kolluyordu..

Devleti çökmekten kurtarmak için kuvvetlendirmek, asrın icaplarına uymak, Avrupa'yı kalkındırmağa başlan çarelere sarılmak lazımdı. Bunun için Sadrazam Reşid Paşa'nın himmeti, Sultan Abdülmeccid'in anlayışı ile tanzimat ilan olunmuş (1839) kanunlarda, nizamlarda gerekli" düzen değişikliği"nin ve islahatın yani "reformların" yapılması çalışmalarına girilmişti. Sultan Abdülaziz 1860 da tahta çıktığı zaman, Tanzimatın ilanından beri geçen 21 senede, gerekli hiçbir düzen değişikliği, ciddi hiç bir reform yapılmamış, her şey edilen vaadlerde, çekilen nutuklarda kalmıştı. Boşa geçen bu pek kıymetli yıllarda Romanya, Sırbistan, Mısır tam bir bağımsızlık el-

de etme yolunda hayli ilerlemişler, yabancı Devletlerin, bilhassa Rusların her gün çıkardıkları meseleler Devleti temellerinden sarımağa başlamıştı.

Felaketi gören yurtseverler devleti çöküntüden kurtaracak tek çareyi Mutlakiyet ve Keyfi idareye son vermek Meşrutiyeti ilan etmek, Millet Meclisi toplamak gerekli ciddi ve köklü reformları bu meclise yaptırmakta görüyorlardı. Abdülaziz Veliahd iken Meşrutiyet tahtları görüldüğü halde tahta çıkınca bu yola yanaşmamıştır. Gerçek Hükümete, gerek onun diktacı Sadrazam Ali Paşa'ya, zorla Meşrutiyeti kabul ve ilan ettirmek için, bir avuç genç harekete geçmiştir. İşte "Yeni Osmanlılar" diye tanınan hareket bu bir avuç gencin eylemidir.. "

Yakın tarihimizin bu

çok önemli olayı hakkında yeterli bilgi alınmış oldu sanırım.

Önsöz şöyle bitiyor, "Yeni Osmanlı Tarihi" Tanzimat Devrinin Abdülaziz saltanatına rastlayan ve hala karanlık larda kalmış birçok siyasi olaylarını, belgeleri ile açığa çıkaran ve çok rahat gazeteci üslubu ile yazılmış pek önemli bir kaynaktır. Bu sahada yapılan bütün in-

celemelere, bütün etüdümlere kaynaklık teşkil etmiş ve daima da kaynak olarak verilmiştir.. Buna rağmen, 60 senedir, eser ne eski yazı ile ne de yeni yazı ile kitap haline getirilmiş, gazete koleksiyonları içinde, tefrika halinde kalmıştır. Huzurunuzda sunulan bu eserdir. " Bir "Kervan" yayını olan bu çok mühim eseri her kitapçıda bulabilirsiniz. Fiyatı: 15 liradır.

TARİH OKURKEN

OKTAY AKBAL

Evet
Hayır

«Meclis-i Hazain»!... 1865'te Abdülaziz tarafından girişilen reform hareketi sonunda kurulmuş bir yüksek örgütün adı. Daha önce iki kez daha kurulmuş, bir süre sonra dağıtılmış! Osmanlı maliyesini düzeltecek, Batı ülkelerindeki-ne benzer bir yöntemle çalışacak! Ama altı ay geçmeden, tüzüğü bile hazırlanmadan kaldırılıyor. Bu kez başka bir ad altında yeni bir örgüt, yeni kişiler, yeni görevler...

Bir süredir Ebüzziya Tevfik'in «Yeni Osmanlılar Tarihi» ni okuyorum. Daha bitiremedim, ama şimdiye dek okuduğularım öylesine ilginç ki, ülkemizde gerçek reform yapmanın ne denli zor olduğunu öylesine gösteriyor ki okurlarıma ilk izlenimlerini bildirmekten kendimi alamadım. Önce ortaya çıkan şu: Türkiye'de «iş» yapmak çok, ama çok zordur. Biz daha çok, «iş yapar» görünmekten hoşlanıyoruz. Gerçek bir reform, bir değişiklik işimize gelmez, aklımızı karıştırır, yeni sorunlar yaratır, bu yüzden de reform reform diyenler yarı yolda bundan vazgeçerler, reform diye birşeyler kurup bozarlar, bir takım eski örgütlerin adlarını değiştirirler, o kadar!

Ebüzziya Tevfik bu konuda şöyle yazıyor: «Özellikle Resid, Ali. Fuad. Mütercim Rüştü ve Kıbrıslı Mehmet gibi meşhur Devlet Ricalimiz, vakti hükümetlerinde alınmış ve yürürlükte bulunan idare usulü ile beraber, Fransızca'yı bildikleri halde, idare şeklimizi yeni düzene soktukları zaman, hiç bir esaslı şey yapmamış ve meselâ malî işleri yeni şekillere soktukları halde maliye uzmanlarından hiç bir Avrupalının fikir ve tavsiyelerine müracaata lüzum görmeksizin, yalnız kalemlerle, memurların ünvanını değiştirmek ıslâhat maksadını temin için, kâfi sebep addetmişlerdir. İşte bundan dolayı maliye nezaretinde, kâh Meclis-i Maliye, kâh Meclis-i Muhasebe ve kâh Divan-ı Muhasebat namile türlü türlü meclisler teşkil edilerek, fakat herkesce kendi adamlarından, azledilmiş veya işe yaramaz hale gelmiş eski memurunu atamakla, kadrolarının azaltılmasına ve düzene sokulmasına çalışan, maliyenin sıkıntısını çoğaltmağa hizmet edilmiştir.»

Şu kısacık yaşantımızda hatırlarız hepimiz. Buna benzer nice reform gördüğümüzü... İlk aklıma gelenler eğitim alanından... Lise sınıflarını on birden on ikiye çıkarmak, sonra gene on bire indirmek, ders saatlerini değiştirmek gibi biçimsel davranışlar zamanında reform sayılmıştır. İlkokulları ortaokullarla birleştirip zorunlu öğrenimi sekiz yıla çıkarmak -Türkiye'nin pek çok yerinde üç yıllık ilkokullar daha ortadan kalkmamışken- gibi düşünceler ileri sürmek eğitim alanında önemli bir görüş ve düşüncü bilinmiştir. Siz bu konuda nice nice örnek hatırlayacaksınız azıcık düşünmekle...

Ebüzziya Tevfik'i okumaya devam etmek daha iyi: «Vazifesi ne idi? Onu, ne yapan bilirdi, ne de memur edilen. Şu kadar ki Meclis teşkil edilir edilmez, derhal birkaç azledilmiş Paşa üyeliğine atanır, bir kalem kurulur, Müdürlüğüne bir Bey, baş kâtipliğine bir Efendi, müsevvid ve mübeyyizliğine de filan ve falan Beyefendiler tayin buyurulurdu! Nitekim yukardaki Hattı Hümayun ile kurulması ilân olunan üçüncü defaki Meclis-i Hazain'e de Cemil ve Kabuli paşalar ile Sadrazamlardan Cevdet Efendi (paşa) ve Baltacı Aristidi Bey üye, ve kâtipliğine posta nazırı bulunan Kadri Bey (paşa) merhum ve kalem müdürlüğüne tercüme odası kâtiplerinden Sadullah Bey (paşa) merhum tayin olunmuşlardır. Bu Meclis-i Hazain, şimdiki Divan Muhasebat (Sayıştay) vazifesini ifaya memur olacak idi. Meclis teşekkül etti. Fakat tüzüğü henüz yapılmamıştı. Nitekim altı ay sonra feshedilmiş olduğu güne kadar dahi yapılmamıştı.»

Bir de bu yeni Meclis'in başkanına, memurlarına verilen aylıklar var. Başkan bugünkü parayla ayda doksan beş bin lira, üyelere eli üçer bin lira, baş kâtibe yirmibir bin lira, kalem müdürüne de onaltı bin lira...

Demek değişen bir şey yok ülkemizde. Reform adı altında girişilen işler, davranışlar bir ad değiştirme, bir göz boyama, gerçekte vakit kazanma, iş yapar gibi görünme, bir takım kişilere koltuk ve çıkar sağlama... Gerçek reformlara devrim denir. Atatürk devrimi örneğin... Bir şeyi kökünden değiştirmektir devrim, orasını burasını düzeltmek, boyamak, aynı örgütü başka adla anmak değildir. İşte son yıllarda boyuna duyduğumuz «reform» istekleri, özlentileri, sözleri... Abdülaziz çağının sözüm ona reformculuk anlayışından pek çok uzaklaşmışa benzemiyoruz doğrusu. Tarih okumak bazan yararlı oluyor. Yüzyıl geçmiş arpa boyu ilerlemişiz ancak!

Ebüzziya Tevfik'in «Yeni Osmanlılar Tarihi» ni okurken daha bir çok ilginç olaya, söze rastladım. Günün gelince gene bu konuya döneriz belki. Tarih yapıklarını okur gibi değil, içinde bulunduğumuz günlerin açıklamasını daha iyi yapabilmek için... Tarihin bir yararı varsa o da bu, zaman içinde toplumlar ilerledi mi yoksa yerinde mi saydı, bunu gösteriyor.

21.3.1973 cumhurbaşkanı

GÜNÜN DÜŞÜNCE Sİ:

Galib Bahtiyar

NİZAMETTİN NAZİF

Toprak, bugün, Türk milletinin cidden değerli bir oğlunu daha yutuyor.

Galib Bahtiyar öldü.

O, içtîr bakan ve ruhları okumasını bilen kara gözlü Galib Bahtiyar, bütün tanıdıklarının gönüllerine kendini yalnız temiz hatıralarla nakşetmiş olan Galib Bahtiyar, salına salına dolaştığı sokaklarımızdan bugün bayrağımıza sarılı bir sanduka içinde geçirilip ebedî huzura kavuşturulacak.

Galib Bahtiyarın ölümünü bir millî matem saymamız icab eder. O, son 45 yılın bütün güzel memleket davalarına iştirak etmiş, daima faydalı olmuş bir temiz insan ve olgun bir münevverdir. 1908 den bugüne geçen bütün siyasî ve içtimaî hâdiselerde rol

almak ve hiç kirlenmemek ne büyük mazhariyettir!

Galib Bahtiyar, milletinin yüksek meziyetlerine hayrandı. Türk tarihinin bilginleri arasında yeri olması pek tabii olabilirdi. Eğer bildiklerini ve araştırıp bulduklarını yazmış olsaydı...

Bunun içindir ki onu yarın bir müellif olarak değil, fakat Türk milletine Leon Tehonun meşhur eserinin çok muvaffak mütercimi olarak girecektir.

Galib Bahtiyarın, Türk kütüphanesine (Gök Bayrak)ı kazandırmış olduğunu ve bu Gök Bayrağın birçok nesillere Türk tarihi süjesi telkin etmiş olduğunu aslâ unutmıyacağız.

Allah rahmet eylesin.

GÜNÜN AKIŞLARI

TEKİN ERER

Yeni Osmanlılar tarihi

EBÜZZİYA Tefvik tarafından yazılan 1909 yılında "Tasvir-i Efkâr" gazetesinde tefrika edilen "Yeni Osmanlılar Tarihi" Kervan yayınevi tarafından bastırılarak piyasaya çıkarıldı..

Kitabın özelliği, zamanının büyük edibi, siyaset adamı ve muharriri olarak isim yapmış bulunan Ebüzziya Tefvik'in bu önemli eserini, sade bir dille bugünkü Türkçeye çeviren zatın bizzat Ebüzziya Tefvik'in torunu, aynı özelliklerle tanınan Sayın Ziyad Ebüzziya olmasıdır.

Torunu tarafından sadeleştirilen "Yeni Osmanlılar Tarihi" iki ciltten ibarettir. İkinci cildi de bir iki aya kadar satışa arz edilecektir.

xxx

SAYIN Ziyad Ebüzziya, eserini tarihi ve edebi değerini mümkün olduğu kadar korumak gayesiyle sadeleştirmede şu esaslara dikkat ettiğini açıklamaktadır:

a-Terkipler ve artık kullanılmayan Arapça ve Farsça kelimelerin yerine bugünkü Türkçeleri konulmuştur.

b-Bugün konuştuğumuz, Arap ve Fars'tan çok Türkün malı olmuş kelimeler aynen bırakılmıştır.

c-Eserde belge önemini taşıyan yazı ve parçalar bugünkü dille verildikten sonra da aslı da dip notu olarak kaydedilmiştir.

Sayın Ebüzziya, bu açıklamasıyla, eski eserleri sadeleştirmek isteyen yazarlara da takip edebilecekleri en doğru ve isabelli yolu göstermiş bulunuyor.

Gerçekten dilimize Arapça ve Farsça'dan gelmiş fakat bugün Arabin ve Farsın bilmediği, tanımadığı, tamamıyla Türkçeleşmiş o kadar kelime vardır ki, bunları dilimizden almak Türkçeye kıymaktan başka şey değildir.

xxx

YENİ Osmanlılar Tarihi, bir avuç Türk gencinin, Türkiye'de meşruiyeti ilan ettirmek için başlarını ortaya koyarak giviştikleri hareketleri, katlandıkları fedakarlıkları, dile getirmektedir. Bu konuda belgelere dayanılarak yazılmış tek kaynak olduğu da ifade edilmektedir.

Ebüzziya Tefvik, jön Türklerden biridir. Mücadeleye 17 yaşında başlamıştır. Hadiselerin içinde günü gününe yaşamış, yoğrulmuş, 60 yaşında son on senelik sürgünden kurtulduktan sonra bu eseri yazmış ve 1909'da "Tasvir-i Efkâr"da neşretmiştir. Yazar 10 şubat 1849'da İstanbul'da doğmuş ve 27 Ocak 1913'te yine İstanbul'da ölmüştür. 15 yaşında gazeteciliğe başlamış ve tam yarım asır Türk siyaset hayatında önemli yer tutmuştur. 10 defa tevkif, hapis ve sürgin edilmiştir. Talha ve Velid adında iki oğlu olmuştur. Ziyad Ebüzziya, büyük oğlu Talha Ebüzziya'nın çocuğudur..

Ebüzziya Tefvik, yeni bir devir olan 1908 Meclisinde Konya mebusu olarak vazife görmüş, torunu Ziyad Ebüzziya'da yine yeni bir devir olan 1950 Millet Meclisi'nde Konya'dan Milletvekili seçilmiştir.

xxx

YENİ Osmanlılar tarihi, 1865 ile 1908 arasındaki 43 yıla ait Osmanlı devrini ve Jön Türk faaliyetlerini olduğu gibi aksettirmektedir.

Tarihe meraklı her okuyucumuzun kütüphanesinde bulunması gereken bu değerli eserin birinci cildi 15 liradır. Bütün okuyucularımıza önemle tavsiye ederim..

AHMET
KABAKLI

Gün Işığında

Hürriyet

Bu ülkede en az 110 yıldan beri hürriyetin (Meclis'li demokratik rejimin) mücadelesi yapılmıştır. (25 yılkd a — uygulaması olmuştur.) Safha safha «ilerici - batıcı» geçinenler ilk ağızda daima hürriyetçi olmuşlar, fakat iktidarı ele geçince — ona karşı çıkmışlar veya kendilerine göre sınırlı, acele bir hürriyet uygulamaya kalkmışlardır.

1908'e kadar «istibdad» a ve Sultan Hamid'e karşı hürriyet savaşı yapanlar, sonradan kurdukları Meşrutiyet'le onu aratmışlardır. Yine 1923—1945 arasında ismen Cumhuriyet olduğu halde, tek parti ve dikta metodları uygulanmıştır.

1950'de gerçekten demokrasi getirilip halkın, iktidarı kendi iradesi ile kurup devirebileceği anlaşılınca, bu sefer 1960 da, bu iktidarı halkın elinden alma ihtilâli yapılmış ve «ilerici-batıcı» geçinenler, artık açıktan açığa hürriyete karşı çıkmışlardır. 1960'tan sonra kâh «aydınlar demokrasisi» diyerek, kâh üst üste cuntalar, densizlikler düzenleyerek, kâh sosyalist diktacılığa, hattâ haydutluğa destek olarak demokrasiyi baltalamaya ve devlet gücünü çökertmeye çalışmışlardır.

Gerçek tarih yazılınca anlaşılacaktır: Türkiye'nin son 150 yıllık geçmişi, yabancıların oyuncak ettiği veya satın aldığı bürokrasi ile Türk milletinin savaşı, yaşama mücadelesi tarihidir.

«Hürriyet» başlangıçta devleti tahrip için kurulmuş bir tuzaktı. Nasıl olsa Türk unsuru bunu benimsemeden, Osmanlı devleti yıkılır gider «Hasta adam»ın mirasına konular, diye düşünülmüyordu. 1950'den sonra bu ithal demokrasinin yerli ve millî çehre aldığı görülünce, bu sefer «sosyalizm» gibi daha hızlı (ve hürriyete karşı) bölücü, parçalayıcı, aldatici eczalar zerkedildi.

Türkiye'de bilir bilmez, yalan yanlış, eğri doğru, iyi veya kötü niyetli olsun, hürriyet'in en az 110 yıllık mücadelesi, geçmişi tefekkürü, edebiyatı vardır. «Genç Osmanlılar» (veya Yeni Osmanlılar, Jön. Türkler) denilen zümre de, o tarihin içinde, yine samimi, yalancı, hain, dürüst, milliyetçi, İngilizci, siyonist... Karmakarışık unsurları ile rol sahibidir.

Şimdilik, elimizde bu zümre için önemli ve belgeli kaynak eser, Ebüzziya Tevfik Bey'in YENİ OSMANLILAR TARİHİ'dir. İlk cildini Ziyad Ebüzziya'nın bugünkü dile aktararak Kervan Yayınları arasında çıkardığı bu eseri okuyarak tanzimat neslinin kararsız mücadelesini tanımanızı isterim.

1869'larda, Londra'da N.Kemal ve Ziya Paşa'larca çıkarılan, Hürriyet gazetesinde yayımlanmış «HÜRRIYET» adlı güzel bir yazı var, size oradan bazı paragraflar sunacağım:

«Hürriyet bir topluluğun yalnız hakkı değil, âdeta insanlığın dayanağı ve mutluluk kaynağıdır. Dünyada insanlığın ne kadar güzel eseri görülmüşse iyice arandığı zaman hepsinin temeli hürriyete dayanır...

— Her cemiyetin en büyük koruyucusu olan vatan sevgisi bile hürriyetle durabilir. Müstakil bir idare altında bulunan yerlerde düşmana asker karşı koyar. Hür memleketlerde halk, askerden çok çalışır.

«Bir kere Eski Yunan'ın durumuna bakılsın: O kadar küçük bir yerin halkı, Asya'nın yarısına sahip olan koca İran devletine karşı durmuştur... Ve tarih bilenenler için anlatmak lüzumsuzdur ki, onların gelişme ve yükselmelerine esas, idarelerinde mevcut olan hürriyet kaidelerinden başka onları yücelten kuvvet yoktur.

... Roma'dan sonra dünya medeniyetinin doğru hakimiyetine, diğer bir yarımada çıkarak az zaman içinde seher nuru gibi doğu ve batıya yayılan İslâm mücahilleri eriştiler. Bu üstünlüğü sağlamalarına sebep, insanlık hak ve hürriyetini ilâhi adalet ile sağlamış olan şeriatın verimli tesirleri idi.

Dikkate layık değil midir ki şeriat namına dini yükseltip yaymaya katkan gaziler, kimseye zorla İslâmiyeti yüklememişler ve herkesi davranış ve inancında hür bırakmışlar iken, iki asır içinde fethettikleri bunca geniş memleketlerin hemen bütün ahali, onların iman ve tabiatlarını kabul ettiler.

İslâm ülkelerinde ne kadar gelişme ve başarı meydana gelmişse hep Endülüs Emevîleri, Abbâsîlerin başlangıcı ve Beni Ahmer zamanları gibi şer'i hürriyetin yürürlükte olduğu devirlerdedir.»

SYASI

İSTANBUL: Çağaloğlu Yokuşu
Kemaliye Han: No: 4/14.
İZMİR: Kıvılcım
ANKARA: ODAK

EN İYİ 10 FİLM
SORUŞTURMASI
P.K. 164 — Beyoğlu / İst.

KITAPLAR

Dikkate Çağrı

Rauf MUTLUAY

KİTAP satışlarının durgun olduğu söyleniyor; kitap basımı ise bütün hızıyla sürmekte. Yazarlarının ince ilgileriyle imzalayıp gönderdiği, dost yayınevlerinin verdiği, kendi ödemelerimle edindiğim kitaplar çokluğuna şaşmıyordum; ama bir dağıtım örgütünün, büyük kitapçı raflarının zenginliği karşısında geçen gün şöyle demek gereğini duydum: «O kadar çok kitap yayımlanıyor ki görmeye bile yetişmenin olanağı yok.» Bu yüzden okumaktan çok görüp karıştırmak, yararlanacağım güne kadar ilgili bölümde saklamak davranışında birleştiğim birkaç eseri, birkaç satırla da olsa duyurarak bazı okurlara yararlı olabileceğimi düşündüm. Bu kez öyle yapıyorum.

«Başka bir memlekette olsaydı edebiyat kitaplarına girer, birçok baskıları yapılır, hâşiyelerle tavzih ve ikmal edilir ve nesillere bir zevk kaynağı gibi verilerdi. Muharririne de büyük bir hatırat muharriri denir, sanatının hususiyetleri anlatılırdı..» satırlarıyla unutulduğundan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yakındığı Ebüzziya Tevfik'in «Yeni Osmanlılar Tarihi», torunu Ziyad Ebüzziya'nın bilgili merakı ve araştırmacı dikkatiyle yayımlanıyor. Kervan yayınlarında ikinci cildi de çıktı; üçüncü cildinin baskısı tamamlanmak üzere. Her biri üç yüz sayfadan fazla ciltlerin on beşer liraya satılışı, okurlarına gereğince hizmet eden bir eser için iyi fırsattır. Tanzimat çağını ve edebiyatını, Şinasi - Namık Kemal kuşağının bütün dram noktalarını bundan daha yakın bir kaynaktan izleme olanağı yoktur. Ziyad Ebüzziya'nın vefalı çalışkanlığı da, gerekli bütün ayrıntı açıklamalarını verdiği eseri bugünkü dile ustalıklı uyarladığı için kutlanmalı.

Hemen aynı günlerde «Sovyet Gözüyle Jöntürkler»in çıkışı da iyi bir raslantı. Yuriy Aşatoviç Petrosyan'dan çevrilen eserin önemli özelliği, şimdiye değin bilmediğimiz kaynaklardan yararlanması, Türkçe kitapların yanısıra Rusya'nın dış politika arşivlerine yaslanmasıdır (Bilgi Yayınevi, 348 sayfa, 25 lira). Batılılaşma sürecinin çeşitli bakış açılarından yeniden eleştirildiği günümüzde, bu gibi başvurma kitaplarının varlığı iyi bir destek olacaktır.

Büyük savaşlar dizisini televizyonda izleme olanağını buldunuz mu bilmem. Onun en önemli yanını, 1941 - 1945 Alman -

ari

amını
kale-
eser

T

oku-

a.

Ornek-
N EL-
EMUD,
HMED
AB-
NAZİK
EVFİK

F
R
A
H
İ
C
A
K
M
V
İ
U
A
K
Y
A
A
A
M
N
O
W
T
İ
O
E
O
S
O
H
T
K
19
19
P
D
K
Ş
P
L
İ
P
D
Y
P
D
S
M
D
A

GÜNÜN AKIŞLARI

TEKİN ERER

Yeni Osmanlı'lar tarihi

Girdiği her kütüphanenin mutlaka en değerli eserler köşesinde yer alacak olan "Yeni Osmanlı'lar Tarihi"nin birinci cildi geçen yıl çıkmıştı. Şimdi ikinci ve üçüncü ciltleri de piyasaya arz edilmiş bulunuyor.

Merhum Ebüzziya Tevfik'in bu çok şöhretli eseri, torunu Konya eski milletvekili ve yazar Ziyad Ebüzziya tarafından bugünkü dile uygulanmıştır.

Yeni Osmanlı'lar Tarihi'nin ikinci cildi 324 sayfa, üçüncü cildi 608 sayfadır. İntişar ettiği zaman eserin birinci cildi hakkında da okuyucularımıza bilgi vermiştik.

Bu eser, 1909 yılında "Tasvir-i Efkâr" gazetesinde tefrika edilmişti. Zamanında büyük ilgi gören, birçok eserlere mehz teşkil eden "Yeni Osmanlı'lar Tarihi" 63 yıl sonra, fevkalâde güzel bir sadeleştirme ve aslına tamamen uygun olarak yenilenmiştir.

"Kervan yayınları" tarafından yayınlanan, bu tarihi eseri, bir kere okumağa başladktan sonra elinizden kolay bırakamazsınız. Hadiseler bir macera romanı gibi seyretmekte, bir asır önceki tarihimizin en önemli parçaları, dünün olmuştuk gibi canlandırılmaktadır.

Üçüncü cildin 347'nci sayfasından itibaren devam eden kısmında fotoğraflar, vesikalar, fotoğraflar yer almaktadır.

Bu eserde belgeleriyle görüyoruz ki, Türkiye'de ilk işçi ayaklanması 22 Ocak 1873 günü meydana gelmiştir. Ama, o günkü ayaklanma ile, bugünkü işçi hareketleri arasında, büyük fark vardır. Tersane işçilerine tam on bir ay ücretleri verilmemiş... Onlar da Başbakanlığın önüne kadar yürüyerek haklarını istemişler. Eserin cilt 3, sayfa:496'daki vesikada "Hadika" Gazetesi durumu şöyle bildiriyor:

"Dünkü saat dörtte (9.30) Bab-ı Ali'nin Sedaşet dairesi önünde, İslâm ve Hristiyan beş altı yüz kadar amele birikmiş idi.

Bunlar tersanede çalıştırılan dülger, marangoz, baltacı, bıçakçı ve sair türlü ağır hizmetle meşgul amele olarak, böyle hepsinin birden işlerini bırakıp Bab-ı Ali'ye gelmeleri, on bir aydan beri maaşlarını alamamaları üzerine Sadrazam Hazretlerine istida sunmak içinmiş. Saat yedi buçuğu (12.45) 'e kadar kapının önünden ayrılmadılar. Herşeye dâlip kalmak neraki olan İstanbul halkı ise, işlerini güçlerini bırakıp bunların etrafını almıştı ki, o geniş sokak geçilmez bir hale gelmişti"

Bu vesika, bir asır önceki İstanbul'un hayat şartlarını göstermesi bakımından önemlidir. Demek o zaman, o kadar refah varmış ki, bir amele on bir ay maaşını alamadığı halde dayanabiliyor, yaşayabiliyormuş. Bugün en zengin muesseselerde bile işçiler bir ay daha bekleyemezler.

Eserde kapatılan gazeteler, sürgünlükler, jön Türk'lerin bütün faaliyetleri, Abdülhamit ile ilgili çeşitli hadiseler, bizzat Ebüzziya Tevfik'in sürgün hayatı en geniş şekilde anlatılmaktadır. Yazar, Abdülaziz, Abdülhamit ve itihâtların ilk yıllarında birçok hadisenin içinde olduğu için eserin "hatırat" tarafında büyük yer tutmaktadır.

Bütün okuyucularına hararetle tavsiye edeceğim "Yeni Osmanlı'lar Tarihi"nin iste-me adresi şöyledir:

Kervan Kitapçılık
Cağaloğlu, Şerefeşendi Sok. 31 İstanbul.
Bize böylesine mükemmel bir eser kazandırdığı için Sayın Ziyad Ebüzziya'ya tebrik ve takdirlerimizi sunmayı da vazife sayıyoruz.

NOT:

Sayın Necati Gündüz'ün yazdığı "Atatürk çağı ve zihniyeti" adlı bir kitap aldık. Bu güzel eser hakkındaki görüşlerimizi de bir başka yazıya bırakıyoruz...

MERSİN BELEDİYE BAŞKANLIĞINDAN

Şehrimizin kanalizasyon şebekesinde kullanılmak üzere

si
Anadolu i
liğer geri
üzerinde,
ünlaştırı -
mada önce-
ydedilmiş-

meminde,
aların ge-
sinde de-
ve bölge-
anları yap-
niyeceği e-
r.

kalkınma,
kalmış yö-
mesinin
vesinde yıl-
a tercihler
leneceği ka-

örelerin,
ünmikeler
imlerinde,
r olarak di-
kalmış yö-
ları, daha
leşemiye-

nda, 1969
n sonra ku-
ükümeti -
ki "Doğu
sları ve
için nasıl
rekli oldu-
eğiz.

ira keşif
işi kapalı
günü Cum-
aktır. Ayri-
tan alına -
isteklilik
kubuzlarını
eksiltme
a vermele
er kabul

75)-1932

EDİR

bulunan,
deposu ka-
dır.

14.00 de-
r.
00.000.
00.- TL,
ci temi-
9.750.-
da geçi-
gemizin

ışaatlar-
c etmek-
ün me-
Ticaret

Belgesi,
emmuz .
ilge Mu-
verile-

17.7.74

Yeni Osmanlılar Tarihi

Türk fikir hayatının eski sayılabilecek simaları arasında Ebüzziya Tefik beyin yeri şüphe yokki müstesnalar arasındadır.

Tefik beyin meşhur eserleri arasında olan 3 ciltlik "Yeni Osmanlılar Tarihi"nin birinci cildi bugünkü dile göre yeniden dostum Ziyad Ebüzziya tarafından yazılıp neşredildiği vakit bu sunularda fikrimi açıklamıştım siz okuyucularına.

Şimdi sevinerek ifade edeyimki; eser 3 cildide bitirilerek okuyucunun önüne getirilmiş bulunmaktadır.

Ziyad bu çalışmasıyla değerli bir yazar olduğu kadar bir "Hayrül Helef" olduğunuda is - basılmış bulunmaktadır.

Ziyad 3 ciltlik eseri aslına sadık kalmak şartıyla yeniden yazdı dersem işi abarttığım sanılmasın.

Nihayet Osmanlıca Türkçesiyle yazılı bir kitabın geçer dile çevrilmesidir bunda büyük bir iş niteliği olurmu? dememeniz için Ziyad'ın "Sonsöz" ünden bazı bölümleri beraber okuyalım

"Eski Türkçe bir kitabı bugünkü dile aktarıırken çekilen sıkıntıların ve karşılaşılan güçlüklerin hikâyesi.

60 sene evvel, açık, sürükleyici bir gazeteci ifadesiyle kaleme alınarak 100 yıl evvel geçmiş olayların anlatılmasından ibaret bulunan bu eserin, üslubuna ve cümle kuruluşlarına mümkün olduğu kadar sadık kalmak, gerekli gördüğümüz yerlerde dip notları ile açıklamalarda bulunmak, yazarın tesbit edebildiğimiz ufak tarih hatalarını veya önemli yanlışmalarını düzeltmek, son kısımda verdiğimiz belgeleri temin ve sunmak gibi, basit bir "çalışma"dan ibaret bu üç

cildin bitirilmesi, fasilasız ve pek yoğun bir gayrete rağmen, onaltı ay vakit almıştır!

Pek basit olması ve kolaylıkla bitirilmesi kı zım gelen bir çalışmanın bu kadar uzun sürme sinin ve uğraştırıcı olmasının sebeplerini burada açıklamağa lüzumlu ve faydalı görüyorum.

Maalesef, halâ bugün, harf ve dil devrimine kadar kullanmış olduğumuz eski Türkçemizin bütün kelimelerinin, ince nüanslarının, çeşit çeşit terkip ve deyimlerinin yerinde doğru açıklamalarıyla yapılmış, ne eski yazı ile, ne de yeni harflerle, tam ve mükemmel bir lügat mevcuttur! Eski ve yeni yazı ile baş vurulacak lügatlardan bir çok kelime ve tabirlerin, hele resmî yazışmalarda kullanılmış olanlarının açıklamaları birbirleriyle atam bir çelişki halindedir. Eski yazı lügat ve kamuslarımızda bulamadığımız bazı kelime ve tabirlerin izahını, bazen, eski yazı ile, ilki 1855 de ve sonuncusu 1921 de, patlamış "Türkçeden -İngilizceye" "Redhouse lügatı ile, 1899 de basılmış, "Türkçeden-Rumcaya Kamus-u Osmanî" eserlerinde rastlayabilmek cidden pek hazindir. Bunlarda da bulunmayan bir çok kelime ve tabirleri evvelâ kavramak sonra da bugünkü dile anlayabilecek karşılığını verebilmek için ise yaşları yetmiş aşmış, eski Türkçenin inceliklerini henüz unutmamış, kimselere baş vurmamak, lütf ettikleri açıklamalar sayesinde, kısmen, netice almak mümkün olmuştur."

İşte böyle aziz okuyucularım. Şimdi bana hak vermiş olduğunuzu sanarım.

Yakın tarihimize ışık tutan bu eserin 2 cikli 15, son cildi olan 3. de 30 lira fiyatla piyasada satılmaktadır.

H
mesi
Oda
kim
şartl
fin y
revle
bunl
satın
ve b
rütül
üzer
ğın
çalış
T
rını
haşh
ekim
türev
sini b
alım
zenle
kelde
lamay
madde
fi haz
lif par
Parlam
zalanc
liği n
Bu k
de yuk
amaç
alanla
desind
şında
belges
leri 5.
ıslahı
tirme
let Ü
yetişt
sinde
riştiri

HİSAR

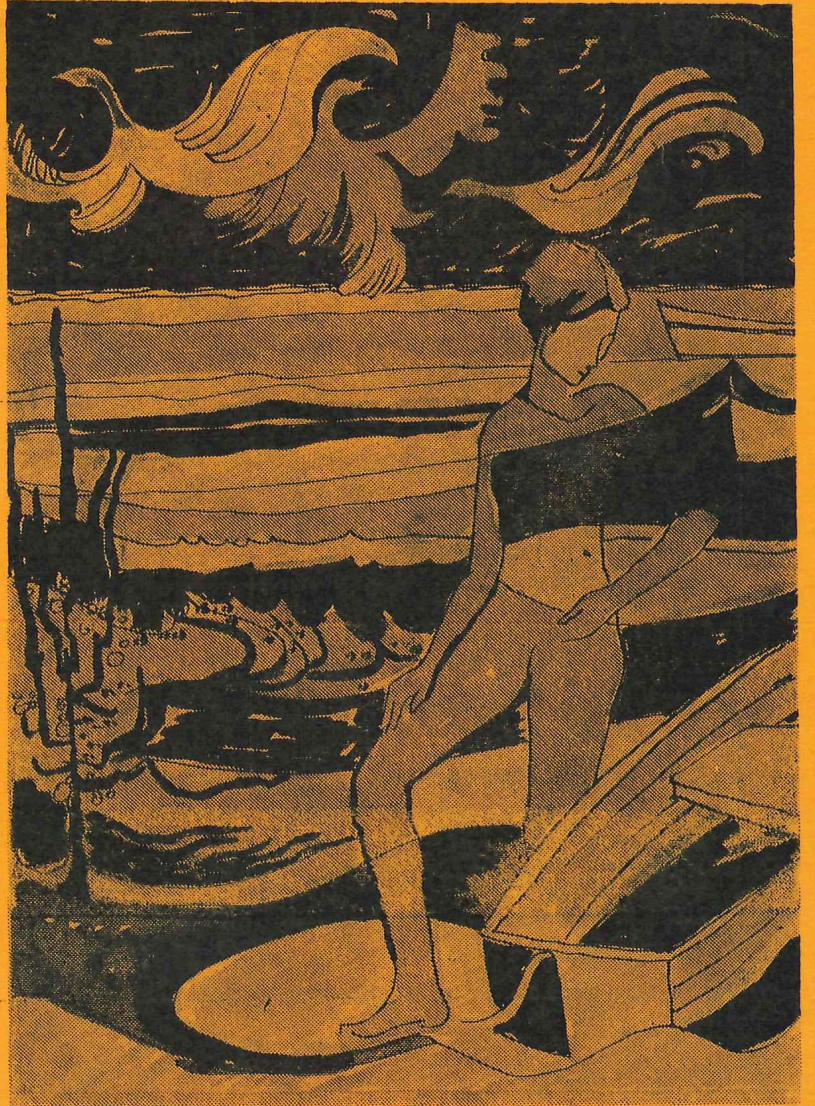
AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

KURULUŞ
1950

YENİ
OSMANLILAR
TENKİD

MEHMET KAPLAN
BEKİR SITKI ERDOĞAN
NURETTİN SEVİN
NÜZHET ERMAN
CEMİL MERİÇ
AYLA ORAL
YAVUZ BÜLENT BAKİLER
MAZHAR AYKUT
AHMET TUFAN ŞENTÜRK
OĞUZ TÜRKKAN
CENANİ DÖKMECİ
CAHİT BEĞENÇ
HEINRICH HEINE
ZEKİ TAŞAN
CHARLES BAUDELAIRE
DR. NECDET BİNGÖL
MUZAFFER UYGUNER
M. SAMİ AŞAR
A. RAHİM BALCIOĞLU
MUHTAR KÖRÜKÇÜ
METİN CANBAZ
YALÇIN ERGÜÇ
SADIK KEMAL TURAL
YUSUF MARDİN
YAHYA AKENGİN
ŞEVKET BULUT

SAYI 116 AĞUSTOS - 1973 250 KURUŞ

YENİ OSMANLI (YAYIN)

YENİ OSMANLILAR TARİHİ

■ MUHTAR KÖRÜKÇÜ ■

Büyük Fransız devrimi için, sadece Fransızcada yazılmış ikiyüze yakın eser vardır sanırım. Ondan sonrasında da, her ülkenin hürriyet savaşında rol oynamış kuruluşlar, yapılmış hareketler, hatta başarılı ya da başarısız ihtilâl teşebbüsleri hakkında ciltlerle kitap çıkmıştır.

Bizde hürriyet uğruna savaşın atılmış ilk adımı, «Düzeni değiştirmek» «Reform yaptırmak» amacıyla kurulmuş, mutlak idareyi kaldırıp Millet iradesini egemen hale getirmek amacıyla kurulmuş örgütün, on onbeş ülkücünün önyak olduğu «Yeni Osmanlılar» kuruluşunun doğru dürüst bir tarihi, hikâyesi kitap halinde çıkmamış, bu alanda yazılmış tek sağlam eser de altmış altı yıldanberi ga-

zete sayfalarından kitap durumuna getirilememiştir.

Bu adı duyanlar bugün belki, zaten asıl adı unutulup frenkçesi olan «Jön Türk» hareketi diye bildiğinden, eseri bir çeşit «Yeni Osmanlı Tarihi» sanacaklar, yâni Osmanlı tarihi kitabının yeni bir elden yazılışı diye anlam vereceklerdir. Oysa, bundan bir asra yakın zaman önce, yüz yılların yerleştiği Padişahlık idaresinin mutlak tutumunu değiştirip meşrutiyet getirmek, bir millet meclisi kurmak için, kelleyi koltuğa almış bir avuç aydın, bizim tarihimizde devrimciliğin ve sonraları enflasyona uğrayan «hücre usulü çalışma»nın ilk yüce örneğini vermişler ve sonraki Meşrutiyet gelişimine öncü olmuşlardı. Ve bu

yüzden, kurulan örgüte «Yeni Osmanlılar» adını vermişlerdi. Adlarını bir az da sanatçı ve yazar kişilikleri yüzünden ezbere bildiğimiz Namık Kemal'ler, Ziya Paşalar, Ağâh Efendi'lerden sonra bu kuruluşa komutanlardan, bakanlardan, şeyhülislâmlardan çok katılan olmuştur.

İşte bu ilk adımı atanların içinde bulunan bir başka edip ve yazar, Ebüzziya Tevfik, bu hareketin başlangıç ve gelişimini bir güzel tarih hikâyesi gibi yazmış. «Hikâye gibi» diyorum, çünkü bir gazetede tefrika edeceğine göre elbette bilimsel bir tarih kitabı niteliğinden uzak, çekici ve akıcı bir romancık havası verecekti. Bunda da çok başarılı olmuş. Ama böyle demekle de gerçekçilikten otantik bilgiden ayrılmış anlamı da çıkmasın: bu eser yazılıp tefrika edildiği zaman, bütün sözü geçen kişiler, ilgililer sağ imişler, hepsi de kabullenmişler, beğenmişler. Bu bakımdan, bize çok garip gelecek olaylar, geçmişler üstünde kuşku duymadan eğilip ibretle okuma imkânını bulmuş oluyoruz.

Evet, altmış altı yıldır gazete sütunları anbarında uyuyan, tarihimizin en önemli çağına ve kişilerine ışık tutan tek kaynak halindeki bu eser, yazarın torunu Ziyad Ebüzziya tarafından (çokları Ziyad'ı gazetecilik yönünden çok ünlü Velit Ebüzziya'nın oğlu sanırlar oysa onun ağbeyi Talha beyin oğludur) bugünkü dile çevrilerek yayımlanmış bulunuyor.

Eserin değeri, tarihsel önemi üstünde daha fazla söz söylemek gereksiz gibime geliyor. Gerçekten sağlam temele dayalı, üstelik te sıkılmadan zevkle okunabilecek bir tarih kaynağı üstünde, olsa olsa olayların yorumlanması yanlarından bilgisel yönde daha fazla durulabilir.

UNUTMAK MECBURİYETİ

**Bu bir bir toplamak değil gökten yıldızları
Bu güneşi söndürmek değil
Bu..... bu seni unutmak bir tanem
Bu o kadar kolay değil.**

**Sen bunca yılın taşıdığı anlam
El emeğim göz nurum
Sen mataramdaki son su damlası
Bu vahalardan yoksun çölümde
Bükülen belim
Ağaran saçım sen.**

**Doğsa da batsa da farketmez artık güneş
Farketmez artık gelse de bahar yağsa da kar
Madem ki kaderde
Şu yaşamak gibi mecbur
Şu ölmek kadar yabancı olduğum
Seni unutmak var.**

Suzan Çataloluk

METİN CANBAZ

Ama buracıkta yazar ile bugünkü türkçeye aktaran üstünde söylenecek çok şey var: Ebüzziya Tefvik, bizde değeri pek tanınmamış, fikir hayatımızdaki yeri tam tamına bilinmemiş bir aydın sanatçıdır. On yedi yaşındayken koca bir Osmanlı Sultanına karşı çıkan devrimci topluluğa katılmış, bütün ömrünce hapslere zindanlara tıkmış, baskılara uğramış hareketli kişiliği bir yana; te'lif ve çeviri kıymetli eserleri bir yana; daima ilerici, daima yenici, milliyetçi bir gerçek aydın oluşu da bir yana; bizde büyükleri tanıtmaya, tarihimizin haklı dâvâ ve devrimlerinde yer almış Şinasi'leri Namık Kemal'leri tanıtmaya yolunda ilk adımı atan bir öncüdür. Üstüne üstlük fikir hayatı yolunda, gazetecilik ve matbaacılık gibi alanlarda da büyük bir öncüdür, örnek olmuştur. Dahası, bizde ilk def'a ciddi bir dergi çıkaran «Mecmua-yı Ebüzziya» sahibi, yıllıklar «Nevsal-i Marifet» «Rebi-i Marifet» gibi adlarla almanaklar yayınlamış, antoloji türünü ilk olarak yurdumuza getirmiş bir çok yanlı ve yönlü aydındır.

Bütün bunların ötesinde o zamana göre olaganüstü sayılacak bir temiz türkçe kullanmış, zorunluk dışında hep halkın konuştuğu gibi yazmaya çalışmıştır.

Böyle deyince, şimdi onun eserini bugünkü Türkçeye çeviren Ziyad Ebüzziya'ya da hiç iş kalmamış anlamı çıkmaz. Çünkü, Ebüzziya Tefvik, kitabını yazarken, gazete tefrikası yapmış ama edebi ve bilimsel eser verme amacından da hiç ayrılmamış. Bu bakımdan, koca bir Osmanlı tarihi ve bilgisi, bir Divan edebiyatı dilinin kavram ve zenginliklerinden geri kalmamış. Bir deyim tam otantik olanını, bilimsel bir şekilde kabul edilmişini almış. Öyleki cümlelere anlam vermede, bâzı deyimlerin genişliklerini imâ yollu değindiklerini bugün kavrayacak pek az kişi kaldığı gibi bu iş için de muhakkak yedi sekiz bilim lügatına bakmak, arşivleri araştırmak bu alandaki bilgilerin

A Y D I N L I K

Gözaydına gelin korkunç geceler bitti
Herşey yeniden başlıyor usul usul
Paletimde bilmediğim renkler buldum koşun
Dünyama girdiler zengin fakir evli bekâr dul

Koklamam içindir gül açmışsa bahçede
Okşanmak için boyun bükür saksıda karanfil
Bir daha şükretmem gerekir yaradana
İnsanlar artık eskisi gibi kötü değil

Dile gelmiş gördüm kelimeleri şükür
Bin yıl kadar uzun gecelerden sonra
Ve uzatmış yeniden yeryüzüne nergis olup boynunu
Yıllarca önce gönlüme gömdüğüm Zeliha

Baba dostumdur on yıla hükümlü katil
Kardeşimdir caddeyi döve döve giden güzel
Yüreğimin bir yerinde kundaklanmış büyüyor
En iyi, en gerçek, en güzel

Selâm yeni dünyanın canayakın insanları
Saygılar hepinize büyüklü küçüklü
Selâm sana taaa yürekten selâm
Ömrümün ilk kez yüze gülen günü

Y A L Ç I N E R G Ü Ç

fikrini almak gerekecektir.

Bu bakımdan eser bugün hem bir gazete romanı kadar akıcı, hem de büyük bir değer sağlamlığı içinde, bir bilimsel eserin bir çeşit tefsiri, açıklaması sayılacak başarıda görünüyor.

Ziyad Ebüzziya, bugünkü türkçeye çevirme işini de kendi dil görüş ve anlayışı içinde yapmış. Kitabın başına koyduğu «metod açıklaması» diyebileceğimiz bölümde tutumunu açıklamış ki, şöyle özetlenebilir: terkip ve bugün hiç kullanılmayan arapça farsça sözcüklerin yerine bugünkü türkçeleri alınıyor; çağın gereği terkip ya da sözcük olarak kullanılanlar aynen alınıyor, ama hemen yanına parantez içinde anla-

mı yazılmış. (2) Bir de, yazarın dip notları ile Ziyad Ebüzziya'nın dip notlarını ayırd edebilmek için başka harflerle yazılmış ve yanına rümuzu da eklenmiş.

Çeşitli yönlerden gerekli, çeşitli yönlerden çekici ve önemli bir eserin böylesine başarılı biçimde Türkçeye kazandırılması hem bilim hem edebiyat hatta hem de ilginç basılı yayın yönlerinden sevinilecek bir olaydır.

(1) Yazan; Ebüzziya Tefvik, Kerem Yayınları. Cilt 1. 15 lira.

(2) Hatta, Ziya Paşa'nın meşhur «Zafernâme»si de tam tamına yeni türkçede, aslıyla birlikte veriliyor.